

Zeitschrift:	Museum Helveticum ad juvandas literas in publicos usus apertum
Herausgeber:	Litteris Conradi Orellii et Soc.
Band:	- (1750)
Heft:	17
Artikel:	Summa praceptorum homileticorum in Schediasmate de ratione concionandi simplicissima [...]
Autor:	Meister, J.H.
DOI:	https://doi.org/10.5169/seals-394665

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 21.08.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Summa Præceptorum Homileticorum
in Schediasmate de ratione concionandi
simplicissima

a JO. HENR. MEISTERO al. Le Maitre dicto,
lingua Gallica & Germanica edito,
contentorum.

Saci Ministerii Evangelici Candidatus , tum Studiis Philologicis , Philosophicis & Theologicis ad solidam Scripturæ Sacræ exegesin , piamente ejusdem adplicationem necessariis probe imbutus , cum etiam puro sinceroque , ut decet , Zelo pro Gloria Dei , candidoque salutis auditorum suorum desiderio flagrans , vix aliis præceptis opus habere videtur , ut in concionibus publicis officio suo satisfaciat , nec alio artificio ut Homilias suas , sive Orationes sacras sapienter & commode disponat ; præterquam , ut scopi sui memor ad illum unicum cogitationes & observationes omnes nexus quam simplicissimo referat , atque hunc in finem , quotiescumque pro concione verba facere instituit , antequam vel Orationem integrum ordine verbotenus in chartam conjiciat , vel absque Scripturæ subsidio ex tempore publice dicere ausit , in mente sua dicenda omnia in unum aliquem Syllogismum Oratorium reducat .

Equidem regula hæc nonnisi imperfecte & improprie admodum in illis Homiliis observari potest , quæ fere ex mera paraphrasi integri Capitis vel prolixioris alicujus periodæ Scriptorum Canonis-

nonicorum constant. Talia nimirum exercitia sacra, quorum usus certe ut frequentior esset, ad imitationem Ecclesiæ primitivæ, valde optandum est, nullum aliud postulant nec ferunt omnino unitatis vinculum, nisi quod unam exponant vel historiam, vel parabolam, vel prophetiam, vel exhortationem generaliorem, vel doctrinam, diversis utcunque partibus compositam, & diversos usus nobis præstantem, quos Exegeta vel cuivis parti, vel toti paraphrasi ad finem jam perductæ subnectere libere poterit.

Ubi vero vel in Explicatione textus alicujus particularis, ejusque brevioris & strictioris, vel in Catechisatione locus aliquis Theologicus, vel argumentum aliquod simplex occurrit; primum, quod Oratori curandum videtur, est ut omni animi contentione attendat, de quanam hic & nunc agatur veritate; Postquam de Statu quæstionis secum ipse certus est, dispiciet quomodo quæstio proposita definienda sit. Definitio illa conclusio erit syllogismi, quem diximus, oratorii.

Ratio definiendæ quæstionis est quod in Logica medius conclusionis terminus vocatur, ex quo nimirum judicandum, num subjectum & prædicatum conclusionis inter se convenient nec ne. Quamvis enim medius ille terminus non ingrediatur conclusionem, semper in illa subintelligitur. Ipse autem terminus medius in textu, vel in articulo proposito Catechismi, aliquando expressis verbis diserte continetur, aliquando vero aliunde præsupponitur. Quamprimum igitur ille inventus est, oportet illum semel cum termino conclusionis

sionis majore seu prædicato, & semel cum termino conclusionis minore, seu subjecto comparare; unde conficitur propositio Syllogismi nostri major, & propositio minor, ex quibus porro conclusio sponte fluit.

Esto verbi gratia explicandus textus Joh. IV.
24. Spiritus est Deus: & eos, qui adorant eum,
in spiritu & veritate oportet adorare.

Quæritur hic apertissime, quomodo colendus sit Deus, an solummodo cæremoniis externis certis locis ritibusque adstrictis, an potius animo puro qui semper & ubique locum habet? Quæstionem hanc ita definit Dominus noster, ut doceat, Cultum Deo dignum esse maxime spiritualem. Thæma igitur Concionis in textum propositum instituendæ erit de Cultu Dei spirituali, ejusque necessitate: Hæc scilicet conclusio: Deus in spiritu & veritate est adorandus.

Ratio hujus conclusionis in textu totidem verbis exprimitur, quod Spiritus est Deus, & quidem, velut tam ratione naturali quam revelatione Divina constat, Spiritus infinitus, immensus, ubique præsens, sapientissimus, sanctissimus, cui proinde honorem deditum habere nequimus, nisi ita de illo sentiamus, quemadmodum perfectiones illius infinitæ nos de illo sentire postulant, quod utique animi est, & tam sano de Numine supremo judicio quam piis erga eum affectibus efficitur.

Hinc emergit syllogismus, ex quo tota nostra Oratio sacra componenda est.

Si

**Si Deus est Spiritus, etiam in Spiritu & veritate
est colendus.**

Atqui Deus est Spiritus.

Ergo Deus etiam in Spiritu & Veritate est colendus.

Hæ propositiones si modo solide, simpliciter, atque ad captum plebis Christianæ evolvantur, earumque nexus luculenter, & emphatice ostendatur, nihil erit quod jure in Oratione nostra desideretur.

Ne vero laborem in Orationibus Sacris collaudum præter necessitatem aggravemus, ne tempus inutiliter teramus, ne attentionem auditorum imprudenter ad objecta a scopo nostro aliena distrahamus, indignum prorsus Oratore sacro videtur, ut per ambages exquisitorum exordiorum ad thematis sui tractationem aditum sibi paret. Quin potius firmiter sibi persuadeat, se non alia præparatione nec alio introitu opus habere, quam thematis propositione quam simplicissima, utpote nullum aliud sibi tractandum sumet, quod non gravitate, dignitate, utilitate sese satis commendet. Plerumque etiam thematis propositio, ex nexu & sensu textus literali eruenda, satis prolixa erit, ut speciem aliquam præfationis sive exordii præ se ferat. Huc etiam referri potest prosyllogismus aliquis, quem Syllogismi nostri Oratorii propositio major præsupponit. Is enim, si forte metuendum sit, ne maxima auditorum pars, quorum ratio habenda est, sponte de illo non cogitet, paucis præmitti commode potest. Ita Syllogismo, ad quem Sermo Sacer in Joh. IV: 24. componendus est, talis fere prosyllogismus proenii loco conveniet:

Honor

Honor honorando dignus ille demum est, qui
(ejus naturæ consentaneus est.

Atqui cultus mere cæremonalis Dei naturæ con-
(sentaneus non est

Ergo cultus mere cæremonalis Deo dignus non est.

Ipsa thematis propositio plerumque adeo complexa erit, & conclusio, ad quam omnis sermo dirigendus atque collimandus, vel terminis maiore & minore adeo complexis constabit, & termino medio adeo parum obvio nitetur, ut clare & dilucide thema proponi & in medium produci nequeat, nisi statim ab initio diversa ejus membra dissertis verbis distinguantur: Neque tamen ideo necesse est partes Orationis distincte enumerare, vel methodum, quam Orator in componendo & elaborando sermone suo secutus est, velut conspectui Auditorum enunciatis divisionibus & subdivisionibus idearum exponere, utpote quod exercitium Scholasticum magis quam gravem & seriam Orationem redolet. Meminerimus igitur nos pro Concione non id agere ut Auditores doceamus, qua arte, quave methodo Oratio Sacra contexenda sit, sed potius quid Christianos credere, quid sperare, quid amare & quid in tota vita sua sectari eos deceat. Rem nostram tunc demum quam rectissime geremus, si operam demus, ut, quantum in nobis est, omnem attentionem, studium & affectum auditorum in rerum dicendarum examen serium, non vero in eloquentiæ dicentis admirationem convertamus.

Cæterum ad decorum homileticum maxime pertinet, ut sollicite videamus, ne proprii ingenioli aut eruditionis qualiscunque ostentatione, unquam

quam gravitati & sanctitati Prædicationis Evangelicæ , aut Majestati Verbi Divini , cuius interpres fideles videri volumus , derogemus : ut Christus , qui Sacræ Scripturæ utramque paginam absolvit , etiam omnium nostrarum homiliarum Sacrarum unicus sit scopus : ut in explicatione tam veritatum Evangelicarum , quam Virtutum Christianarum , ita semper singulis insistamus , ne nexus earum cum reliquis vel veritatibus credendis vel virtutibus exercendis attentioni nostræ profus excidat : ut cum theoretica Doctrinæ Christianæ parte semper conjungatur practica , sive ut sedulo monstretur influxus singulorum fidei Christianæ articulorum in mores fidelium : ut in tractandis Controversiis parcus admodum & sobrios nos præbeamus , veritatis pacisque & charitatis studium amico connubio connectentes , & quæcunque non ad ædificationem auditorum , eorumque confirmationem in cognitione & amore veritatis , quæ est ad pietatem composita , necessaria & utilia sunt , Scholæ relinquentes.

T A N T U M.

Con-